

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

**МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ
ПРОЦЕС**

Методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних
завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності 052
«Політологія»

Київ 2021

УДК 327
Л 84

Укладачі: О.П. Лук'янов, канд. іст. наук, доц.
Є.В. Перегуда, докт. політ. наук, проф.
О.М. Стойко, докт. політ. наук

Рецензент: Корнієвський А.О., докт. політ. наук, професор

Відповідальний за випуск: Є.В. Перегуда, д.п.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол №12 від 19 червня 2021 р.

Лук'янов О.П., Стойко О.М., Перегуда Є.В. Міжнародні відносини та світовий політичний процес: методичні рекомендації з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності 052 «Політологія». Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2021. 38 с.

Подано компетентності, які мають набути студенти за підсумками вивчення дисципліни, та програмні результати навчання, зміст лекційного курсу, плани практичних занять, контрольні питання до них, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, інформацію про методи контролю та оцінювання, перелік питань модульного та підсумкового контролю, список джерел та літератури.

Призначено для студентів спеціальності «Політологія».

© КНУБА, 2021

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Мета навчальної дисципліни.....	4
Методи навчання.....	6
Зміст лекційного курсу	8
Плани практичних занять	15
Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт та вимоги до їх написання, оформлення та захисту	24
Методи контролю та оцінювання знань	28
Питання модульного та підсумкового контролю	33
Методичне забезпечення дисципліни.....	36

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дисципліна «Міжнародні відносини та світовий політичний процес» посідає вагомe місце у навчальному процесі за ОП «Політичний менеджмент». Це найважливіша дисципліна, завдяки якій досягаються результати навчання та формуються компетентності у міжнародно-політичній сфері, які передбачені Стандартом вищої освіти за спеціальності 052 «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Згідно з навчальним планом, читання курсу розраховано на два семестр третього навчального року. Формою підсумкового контролю на 5 семестрі є залік, на 6 – іспит за матеріалом, освоєним протягом усього навчального року.

Дане видання містить мету вивчення дисципліни, компетентності, які має здобути студент, програмні результати навчання, план практичних занять, структурований за модулями, контрольні питання до кожної з тем, тематику індивідуальних завдань, вимоги до їх виконання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок студента, роз'яснення деяких інших аспектів організації навчального процесу, перелік питань модульних та підсумкового контролю, список навчально-методичного та наукового забезпечення для підготовки до практичних занять, та виконання індивідуального завдання. Навчально-методична література та частина наукового забезпечення містяться на Освітньому сайті КНУБА за адресою <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2644> або ж за цією адресою містяться посилання на ці джерела та літературу в інтернеті.

Важлива роль при вивченні дисципліни відводиться самостійній роботі студентів, зокрема виконанню індивідуального завдання. У виданні наведений орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань. Перелік не є вичерпним. Студенти можуть запропонувати власні теми, виходячи з інтересів своєї наукової роботи.

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів наукового розуміння і знань основних проблем політології міжнародних відносин, історії міжнародних відносин, зовнішньої політики держав та світової політики впродовж періоду від виникнення міжнародних відносин до наших днів, освоєння теоретичних і практичних аспектів світового політичного процесу, розкриття спектру понять і підходів, що застосовуються світовою наукою у вивченні політичних взаємодій на міжнародній арені.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.
Загальні компетентності	
ЗК01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
Фахові (спеціальні) компетентності	
СК01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
СК03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

**Програмні результати здобувачів освітньої програми, що досягаються
в результаті засвоєння освітньої компоненти**

Код	Програмні результати
ПРН01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
ПРН02	Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.
ПРН08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
ПРН09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
ПРН10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
ПРН11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
ПРН12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
ПРН13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу здійснюється у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів над першоджерелами та навчально-методичною літературою, написання індивідуальних завдань (курскових робіт), модульного контролю, складання залік та іспиту.

Лекція як провідна організаційна форма навчального процесу вводить в предметне поле курсу, забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе студентам здобути цілісні знання з опорою на новітні досягнення світової та вітчизняної соціогуманітарної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал, подає його в навчально-орієнтованій інтерпретації.

Практичне заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання студентами першоджерел, посібників, підручників, поточних публікацій в друкованих та електронних ЗМІ, власного конспекту лекцій. Під час семінарів студенти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), формулюють запитання, виступають з рецензіями, висловлюють власні оцінки, погляди, демонструють вміння та навички політологічного аналізу новітніх політичних процесів та явищ.

Студентам пропонується список рекомендованої літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати відповідну проблематику. Рекомендованою літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки КНУБА, в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук (ауд. 432). Крім того, бібліотека та навчально-методичний кабінет володіють розгалуженими фондами періодичних видань, ознайомлення з якими допоможе студентам актуалізувати отримані знання.

Під час роботи на семінарі студенти повинні продемонструвати свої знання, вільно оперуючи засвоєним понятійно-категоріальним апаратом.

Високу оцінку студент отримує тоді, коли системно логічно висвітлює навчальну проблему своїми словами, користуючись власним конспектом та відповідними записами.

Перші доповіді з питань семінару варто розраховувати на 10-15 хв., як правило, з трибуни перед аудиторією. Подальше обговорення доповіді включає такі форми участі в семінарі : доповнення, запитання, зауваження, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні доповіді – до 5 хв.

В разі організації навчального процесу онлайн лекції, практичні заняття проводяться на платформі Microsoft Teams. Викладач формує відповідну команду, для чого кожен студент повинен мати адресу корпоративної пошти КНУБА. Навчальні матеріали розміщуються в Microsoft Teams, а також на Освітньому сайті КНУБА.

Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево. Графік доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади аналізу міжнародних відносин та світового політичного процесу

Змістовий модуль 1. Концептуальні підходи до аналізу міжнародних відносин

Лекція 1. «Міжнародні відносини та світовий політичний процес» як навчальна дисципліна і об'єкт наукового аналізу.

Дві концепції до розуміння змісту і направленості міжнародних відносин (традиціоналістський та модерністський). Співвідношення дефініцій «міжнародні відносини» та «світова політика». Синонімічний ряд «міжнародна політика» – «світова політика» – «світовий політичний процес».

Інституціоналізація дисципліни «Міжнародні відносини та світовий політичний процес». Дослідження міжнародних відносин у США. Тенденції розвитку міжнародних відносин.

Об'єкт пізнання та предмет науки. Принципи, яким повинен відповідати предмет наукового дослідження. Об'єкт та предмет дослідження міжнародних відносин.

Методологія, методи та техніки в міжнародних відносин. Місце і роль емпіричних досліджень, значення гіпотез в теорії міжнародних відносин. Загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, протиставлення, порівняння, класифікація, типологізація, загальне і особливе. Загальнотеоретичні методи – історико-порівняльний (компаративний), структурний, функціональний, системний. *спеціальні методологічні підходи.*

Лекція 2. Класичні традиції та парадигми у вивченні міжнародних відносин.

Зародження в Стародавній Греції двох традицій та течій в політичній думці міждержавних відносин («Історія Пелопоннеської війни» Фукідіда). Війна і мир, сила і право, національний егоїзм та універсалізм критерії розрізнення двох традицій – реалізму та ідеалізму.

Г. Гроцій, Дж. Локк про принципи ліберального міжнародного права, міжнародне співробітництво та колективну безпеку. Ідея вічного миру І. Канта

Формування засад реалістської традиції у вивченні міжнародних відносин у працях Н. Макіавеллі, Т. Гоббса. Вчення Ж. Бодена про

державний суверенітет. Е. де Ваттель і концепція «політичної рівноваги» як відображення процесів формування міжнародної європейської системи. Г. Гегель.

Лекція 3. Сучасні теоретичні підходи та парадигми дослідження міжнародних відносин.

Р. Нібур, Г. Моргентау: формування цілісної реалістичної теоретичної концепції. Об'єктивні закони в міжнародній політиці. Види зовнішньої політики держави. Значення моралі, права і громадської думки. Теорія балансу сил в реалізмі. Подальший розвиток класичних реалістичних ідей. Реалізм в політиці. Критика реалізму. Неореалістична концепція і класичний реалізм: спільне та відмінне. К. Уолтц, проблема безпеки в неореалізмі, «дилема безпеки». Значення системного рівня аналізу міжнародних відносин.

Періоди підйому ліберального підходу в теорії міжнародних. Лібералізм Вудро Вільсона. Головні положення класичного лібералізму. Лібералізм і демократія: природні й гармонійні партнери та сутність взаємодії.

Провідні представники сучасного неолибералізму – Дж. Най, Р. Кеохейн, С. Краснер, М. Дойл. Сучасне ліберально-ідеологічне трактування міжнародних відносин – Ф. Фукуяма. Концепція мондіалізму.

Марксизм як загальнонауковий підхід до аналізу міжнародних відносин. світова політика з точки зору марксизму. Погляди К. Маркса на міжнародні відносини. Неомарксистський підхід. Представники неомарксизму – І. Валлерстайн (Світ-системний підхід) і А. Франк.

Лекція 4. Геополітичне підґрунтя світового політичного процесу. Геополітичні концепції міжнародних відносин.

Перехід від ідей географічного детермінізму до сучасності. Р. Челлен, поняття «геополітики». Класичний період в історії геополітичної думки. Германська геополітична школа. Німецький географ Ф.Ратцель (1844 – 1904), територія держави - «життєвий простір» та політична сила. Закони експансії. К.Хаусхофер (1869 – 1946), розширення життєвого простору, поглинання малих держав великими державами заради економічної самодостатності. Майбутній світовий устрій за Хаусхофером як система політичних регіонів. К. Шмітт.

Х.Макіндер (1861 – 1947), політична могутність держави та її географічне положення, «Світовий острів» (Хартленд) як ключова територія в геополітичному сенсі. Концепція північного атлантизму Макіндера як геополітична основа майбутнього блоку НАТО. Засновник американської геополітики - адмірал А.Мехен (1840 – 1914), військово-

морська могутність держави як головна частина її геополітичного потенціалу. Формул Мехена «військовий флот + торгівельний флот + військово-морські бази». Послідовник Мехена політолог Н.Спайкмен (1893 – 1943), контроль узбережжя між Хартлендом та Великим морським шляхом, Римленд (Крайня Земля). Формула Н.Спайкмена під час «холодної війни».

Геополітична думка після Другої світової війни. С.Хантінгтон, З. Бжезинський.

Російські геополітичні концепції (М. Данилевський, Л. Мечников, В. Семенов-Тян-Шанський, О. Дугін).

Українські геополітичні концепції (С. Рудницький, Ю. Липа).

Змістовий модуль 2. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин

Лекція 5. Міжнародні системи: сутність та моделі.

Системний підхід як основа аналізу міжнародної системи. Традиційно-історичний, історико-соціологічний, евристичний, змішаний, емпіричний підходи аналізу міжнародних систем. Р. Роузкранс та Е. Луард та їх спроби синтезу історико-соціологічного і евристичного підходів. Олігополістичний підхід Р. Гилпіна.

Історичний розвиток міжнародних систем. Основні характеристики Вестфальської, Віденської, Версальсько-Вашингтонської, Ялтинсько-Потсдамської міжнародних систем. Особливості сучасної міжнародної системи.

Лекція 6. Актори міжнародних відносин.

Зміст понять «суб'єкт міжнародних відносин», «суб'єкт міжнародного права», «актор», «учасник», «сторона».

Держава як ключовий актор міжнародних відносин: ознаки, функції, сучасна форма. Класифікація держав. Функції держави. Суверенітет внутрішній та зовнішній. Національна могутність: структура та зміст. Типологія держав з урахуванням факторів національної могутності: наддержави, великі держави, середні держави, малі держави і мікродержави.

Міжурядові та неурядові організації: їх класифікація та основні функції в МВ. Міжнародні міжурядові організації. Типи міжурядових організацій. Міжнародні неурядові організації. Еволюція розвитку неурядових організацій за змістом і формами діяльності. Суспільні рухи. Транснаціональні корпорації: зміст та роль у міжнародних відносинах.

Лекція 7. Правове регулювання і дії моральних норм у міжнародних відносинах.

Право об'єктивне і суб'єктивне. Специфіка джерел міжнародного права. Принципи міжнародного права.

Мораль як фундаментальний комплекс соціальних норм і регуляторів політичних відносин, у яких суб'єктами є держави, нації, міждержавні та недержавні організації, транснаціональні корпорації і навіть окремі індивіди. Політична етика.

Правові яруси: “м'яке право”, “жорстке право”, “загальне міжнародне право”.

Лекція 8. Національний інтерес як головне спрямування зовнішньої політики та проблеми безпеки і стабільності в світовій політиці.

Безпека як головний аспект у функціонуванні суб'єктів міжнародних відносин. Погрози реальні і потенційні, глобальні, регіональні і локальні. Національна безпека як частина основного, постійного національного інтересу держави. Поняття і структура безпеки.

Основні глобальні загрози для національної безпеки держав. Співвідношення безпеки і стабільності. Шляхи стабілізації світової політики.

МОДУЛЬ 2. Сучасні тенденції світового політичного процесу

Змістовий модуль 3. Основні проблеми міжнародних відносин та сучасні тенденції в світовому політичному процесі.

Лекція 9. Конфлікти в міжнародних відносинах.

Суспільно-політичне явище конфлікту. Еволюція поглядів на конфлікти між країнами (Фуکیدід, Сунь Цзи, Платон, Арістотель, Нікколо Макіавеллі). Сучасне трактування конфлікту (Г. Маргентау, К. фон Клаузевиц). Характеристика міжнародних конфліктів: простір, час, інтенсивність конфлікту та його коливання у часі, структура конфлікту), мотивація конфлікту та цілі учасників, сприйняття учасниками один одного. Типи та форми сучасних міжнародних конфліктів. Сценарії ескалації насильства З. Бжезінського.

Особливості міжнародного конфлікту у глобалізованому світі. Засоби та методи в процесі врегулювання міжнародних конфліктів. Суб'єкти та об'єкти міжнародного конфлікту. Арбітраж як дієвим засіб врегулювання конфліктів. Вирішення міжнародних конфліктів – військова

сила або економічні санкції. Методи врегулювання міжнародних конфліктів.

Трансформація змістового наповнення поняття «сила» відслідковується у теоретичних положеннях постмодернізму. «М'яка» і «жорстка» сила у міжнародних відносинах.

Лекція 10. Сучасні тенденції світової політики в контексті глобалізації.

Зміст процесу глобалізації. Радикальні наукові підходи до глобалізації. Етапність глобалізаційного процесу. Римський клуб – центр вирішення глобальних проблем. Основні ознаки глобалізаційного процесу.

Інтегративна роль постановки глобальних проблем в політичному житті міжнародного співтовариства. «14 пунктів» Вільсона – перша спроба підкорити глобалізацію політичним інструментарієм. ООН – як механізм вирішення глобальних проблем: проблема ефективності. Рах Амеріcana – сучасна реальність. Світове урядування у час глобалізації: мережа взаємопов'язаних центрів влади.

Бреттон-вудська валютно-фінансова система. «Вашингтонський консенсус» (Дж. Уільямсон). Ліберальна економіка – як показник глобалізаційних процесів в економіці. «Рейганоміка». Просування дерегуляції і лібералізації у економіках світу. «Корпоративна» глобалізація.

Роль ЗМІ в контексті розвитку нових інтернет-технологій. CNN International. Технології інтернету Web 2.0. Мережеві комунікації – обличчя нової інформаційної глобалізації. Кризові процеси у глобалізованому світі.

Лекція 11. Процеси інституалізації громадянського суспільства та політична модернізація в глобальному світі: теоретичні концепції та реальні результати.

«Довге ХІХ століття» – «вік революції» та зародження європейських демократичних цінностей. Демократичний процес у глобальному масштабі після завершення Другої світової війни. Створення блоку НАТО, «План Маршала», утворення Європейської Економічної Спільноти та наслідки для демократичного процесу. Демократичний транзит авторитарних неарадянських країнах Європи: сутність та зміст.

Теорія «трьох хвиль демократизації» С. Хантингтона. Теорії модернізації М. Вебера і Т. Парсонса. Концепція «трьох ешелонів» А. Гершенкрона. Демократизація у період «першої хвилі» – Революція Мейдзі 1868 – 1889 рр. у Японії. Суміщення демократизації і модернізації

у країнах Близького Сходу («Біла революція» шаха Мохаммеда Рези Пехлеві).

Етнічна строкатість як причина нестабільності у регіоні. Проблема Косово. Демократичний транзит М'янми. Сучасна доктрина мультикультуралізму як історичний двигун демократизації суспільства. Концепція «ліберальної дилеми». Проблеми демократії і автократії у глобальному світі.

Лекція 12. Регіональні проблеми міжнародних відносин.

Поняття регіону. Теорія «природних кордонів». Історико-культурна, економічна, соціально-політична ознака регіону.

Регіоналізм як ідеологія. Концепції «нового регіоналізму». «Регіональна політика Спільноти». «Wider Europe». Модель «східного регіоналізму».

Кодифікація UN M49 (Standard Country or Area Codes for Statistical Use).

Етно-конфесійні суперечності. Територіальні зіткнення. Конфлікт за експлуатацію економічних ресурсів.

Змістовий модуль 4. Міжнародні відносини у різних сферах суспільного життя

Лекція 13. Міжнародні інформаційні відносини як складова сучасної матриці світової політики.

Феномен інформатизації. Політичне значення інформатизації. Глобальні інформаційні ризики. Політичні технології управління інформатизацією.

«Цифровий розрив» між державами постбіполярного світу. Хартія глобального інформаційного суспільства. Ознаки «наздоганяючої інформатизації». Кіберполітика, ноополітика, медіа політика – сучасні дефініції інформаційного міжнародного політичного простору.

«Інформаційна війна» в контексті аналізу у науковому дискурсі. Основні форми ведення технічної інформаційної війни. Типи інформаційної війни. Засоби та методи інформаційної боротьби.

Лекція 14. Релігія і світова політика.

Проблема взаємного взаємозв'язку релігії та політики в контексті історичного розвитку суспільства. Формальні релігійні держави: зміст та сутність. Поняття «релігійний фактор». Глобальні релігійні системи. Геополітика світових релігій.

Сфера функціонування держави та сфера функціонування релігійних об'єднань. Американська модель світської держави. Моделі взаємовідносин між релігією та політикою.

Німецька система скоординованого поділу. Модель узгодженого поділу. Класифікація за формально-правовим аспектом відносин релігії та політики та фактичного залучення органів державної влади до конкретних політичних та правових умов. Показники щодо ступеня участі держави у сфері релігії.

Релігійно мотивований протест: зміст та сутність. Суть релігійно-політичного монізму. Релігійний фактор в міжнародних відносинах. Особливості ісламського фактору в світовій політиці.

Змістовий модуль 5. Україна у світовій політиці

Лекція 15. Становлення України як суб'єкта світової політики.

Традиції зовнішньої політики України – геополітична, цивілізаційна, соціокультурна. Історична еволюція суб'єктності української держави у міжнародних відносинах. Основне завдання зовнішньої політики сучасної України.

Переваги і ризики України у світовій політиці як своєрідного аванпосту між Європою й Азією. Основні принципи геостратегії України.

Зближення з ЄС є гарантією та інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. УПС – Угода про партнерство та співробітництво (1994). Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною: зміст та сутність. Політичний діалог Україна – ЄС.

Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (09.07.1997) та Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство (21.08.2009). Партнерство Україна-НАТО 2014-2021 рр. Військово-політична підтримка України країнами НАТО...

Тенденції та загрози побудови нового світового порядку. Україна в світовому політичному процесі 2014 – 2021 рр.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади аналізу міжнародних відносин та світового політичного процесу

Змістовий модуль 1. Концептуальні підходи до аналізу міжнародних відносин

Практичне заняття 1. «Міжнародні відносини та світовий політичний процес» як навчальна дисципліна і об'єкт наукового аналізу.

1. «Міжнародні відносини та світовий політичний процес» як наукова дисципліна: інституціоналізація та предмет дослідження.
2. Об'єкт и предмет міжнародних відносин та світової політики.
3. Метододослідження міжнародних відносин та світової політики.

Контрольні запитання

1. Поміркуйте над співвідношенням предмету політології та теорії міжнародних відносин.
2. Чи може концептуалізація міжнародних відносин відбуватися на основі однієї парадигми?
3. Що таке міжнародні відносини і в чому їх специфіка?
4. У чому полягає сутність традиціоналістського та модерністського підходів до розуміння міжнародних відносин?
5. Наведіть характеристики міжнародної політики.
6. У чому полягають принципи, форми та методи зовнішньої політики держави?
7. Визначте змістовність і основні цілі зовнішньої політики.
8. Розкрийте сутність поняття "дипломатія".
9. У яких напрямках міжнародних досліджень знайшли застосування математичні та статистичні методи?
10. Які методи використовують у дослідженні міжнародних відносин та світової політики?
11. У чому особливість використання методу аналізу документів у міжнародних відносинах?

Практичне заняття 2. Класичні традиції та парадигми у вивченні міжнародних відносин.

1. Теоретичні дослідження міжнародних відносин в епоху Стародавнього Світу.
2. Розвиток ідей вічного миру в європейській політичній думці V-XVIII ст.
3. Формування і розвиток «реалістичних» уявлень про міжнародні відносини в політичній думці епохи Відродження і Нового часу.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність давньокитайської ідеї "Тянші" (Піднебесна)?
2. У чому відмінності між конфуціанством і легізмом в поглядах на міжнародні відносини?
3. Чому Фукідід вважається родоначальником реалістичного напрямку в вивченні міжнародних відносин?
4. Назвіть представників ідеалістичної парадигми у міжнародних відносинах в епоху Відродження. Розкрийте особливості їхніх поглядів.
5. Прокоментуйте погляди Т. Гоббса на сутність міжнародних відносин.
6. Охарактеризуйте процес зародження основних традицій в інтерпретації міжнародних відносин в епоху Античності.
7. Дайте характеристику ідеям війни та миру в політичній думці Середньовіччя та епоху Відродження (Ф. Аквінський, Н. Макіавеллі).
8. Дайте характеристику ідеям вічного миру й універсальної міжнародної організації в політичній думці XV–XVIII ст.
9. Дайте характеристику теорії політичної рівноваги (Ж. Боден), ідеї міжнародної анархії (Т. Гоббс) як теоретичні передумови політичного реалізму.
10. У чому полягає сутність поглядів Г. Гегеля на міжнародні відносини?

Практичне заняття 3. Сучасні теоретичні підходи та парадигми дослідження міжнародних відносин.

1. Політичний реалізм в теорії і практиці міжнародних відносин.
2. Ліберально-ідеологічна теорія і неолібералізм.
3. Марксизм / неомарксизм про міжнародні відносини. Світ-системний підхід І. Валлерстайна і А. Франк.

Контрольні запитання

1. У чому полягають філософські підвалини полеміки між політичними ідеалістами та політичними реалістами?

2. Як можна оцінити тезу політичних ідеалістів про визначальну роль морально-правових норм і принципів у міжнародних відносинах?

3. Чому політичний реалізм був схвалений переважно у зовнішньополітичних колах?

4. Як політичні реалісти визначають характер впливу оточення та поглядів національних лідерів на політичну поведінку держави?

5. У чому неоліберали вбачають причини зниження ролі національних держав в міжнародних відносинах?

6. Чим неомарксизм в поглядах на міжнародні відносини відрізняється від традиційного марксизму?

7. У чому полягає сутність світ-системної теорії?

Практичне заняття 4. Геополітичне підґрунтя світового політичного процесу. Геополітичні концепції міжнародних відносин.

1. Політична географія. Географічний детермінізм. Поняття «Геополітика». Класична німецька школа геополітики.

2. Британська та американська геополітичні школи.

3. Сучасні геостратегії.

4. Вітчизняні геополітичні концепції.

Контрольні запитання:

1. Структура геополітики: різні підходи. Усвідомлення геополітичного простору людиною.

2. Цивілізаційні теорії.

3. Військово-стратегічні теорії.

4. Геостратегія сучасних держав.

5. «Велика шахівниця»: Геополітичне бачення З.Бжезінського.

6. Євразійський геополітичний проект і загрози суверенітету України.

7. Українські геополітичні концепції (С. Рудницького, Ю. Липи та ін.)

Змістовий модуль 2. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин

Практичне заняття 5. Міжнародні системи: сутність та моделі.

1. Типи і структури міжнародних систем.

2. Міжнародні системи: основні історичні моделі.

Контрольні запитання

1. Наведіть особливості системи балансу сил за М. Капланом.
2. За яким принципом С. Хофман поділяє міжнародні системи?
3. Дайте характеристику Вестфальській системі як засадничого принципу легітимізації міжнародних відносин.
4. Розкрийте сутність Європейського концерту світоустрою ХІХ ст.
5. Дайте характеристику особливості Ялтинсько-Потсдамської міжнародної системи.
6. Дайте характеристику Версальському мирному договору як причини Другої світової війни.
7. Наскільки суперечки про "однополярний" або "багатополярний" світ відповідають еволюції системи міжнародних відносин після закінчення "холодної війни"?

Практичне заняття 6. Актори міжнародних відносин.

1. Взаємозв'язок і характер відносин між основними учасниками МВ.
2. Держава як ключовий актор міжнародних відносин.
3. Недержавні актори міжнародних відносин: їх роль і функції.

Контрольні запитання

1. З'ясуйте співвідношення понять "актор" і "суб'єкт" міжнародних відносин.
2. Чи завжди учасник є суб'єктом в міжнародних відносинах?
3. Розкрийте роль транснаціональних компаній, суспільних груп та окремих осіб у формуванні світової політики.
4. Дайте визначення поняття "транснаціональна корпорація".
5. Зазначте критерії належності до ТНК.
6. У чому полягає сутність діяльності неурядових міжнародних організацій?
7. Якою є головна мета діяльності суспільних рухів?
8. Проаналізуйте вплив ТНК на майбутнє держав у міжнародних відносинах?
9. Як неурядові структури впливають на світовий процес?
10. Дайте характеристику основних особливостей держави як міжнародного актора.

Практичне заняття 7. Правове регулювання і дії моральних норм у міжнародних відносинах.

1. Міжнародне право як юридична база системи міжнародних відносин.

2. Основні моральні імперативи і норми у міжнародних відносинах.
3. Особливості взаємодії права і моралі у міжнародних відносинах.

Контрольні запитання

1. Визначення поняття права(правової норми) та міжнародного права.
2. Перші в історії людства наукові праці щодо формування теоретичних основ міжнародного права?
3. Основні (базові) джерела сучасного міжнародного права.
4. Головні принципів сучасного міжнародного права ?
5. Поняття норм моралі. Чи можливе застосування норм моралі у політиці /міжнародних відносинах?(політична етика та етика поведінки у галузі міжнародних відносин).
6. Яка взаємодія (співвідношення) права і моралі в міжнародній політиці?

Практичне заняття 8. Національний інтерес як головне спрямування зовнішньої політики та проблеми безпеки і стабільності в світовій політиці.

1. Поняття «національний інтерес». Концепція національної безпеки як основа стабільності міжнародних відносин.
2. Загрози для національної та міжнародної безпеки.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняттям «національний інтерес» та «національна безпека».
2. Які існують концепції національної безпеки?
3. У чому полягає сутність системи колективної безпеки?
4. Дайте порівняльний аналіз Євроатлантичної та Євразійської систем безпеки.
5. У чому різниця між системами національної та міжнародної безпеки?
6. Дайте характеристику тероризму як головної загрози системі міжнародної безпеки.
7. Назвіть світові політичні інститути забезпечення глобальної безпеки.

МОДУЛЬ 2. Сучасні тенденції світового політичного процесу

Змістовий модуль 3. Основні проблеми міжнародних відносин та сучасні тенденції в світовому політичному процесі.

Практичне заняття 9. Конфлікти в міжнародних відносинах.

1. Сутність, причини та типологія сучасних міжнародних конфліктів.
2. Процес врегулювання міжнародних конфліктів у сучасному світі.
3. Сила як сутнісна характеристика міжнародних конфліктів.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення міжнародного конфлікту.
2. Що таке конфліктогенність міжнародної системи?
3. На підставі яких чинників надається характеристика міжнародного конфлікту?
4. Охарактеризуйте функції міжнародного конфлікту.
5. Охарактеризуйте критерії, за якими здійснюється класифікація міжнародних конфліктів.
6. Чи завжди конфлікти спричиняють шкоду суспільству?
7. Дайте характеристику фаз міжнародних конфліктів?
8. За якими критеріями здійснюється типологія воєнних конфліктів?
9. За яких умов розпочинаються економічні війни?
10. Чи може війна слугувати методом запобігання війні?
11. У чому полягає сенс проблеми трансформації сили?
12. Які проблеми існують з поділом сили на окремі види?
13. Дайте характеристику концепції "м'якої сили".
14. У чому різниця між "м'якою" та "жорсткою силою"?
15. Дайте характеристику концепції "розумної сили".
16. У чому особливість інформаційної війни?

Практичне заняття 10. Сучасні тенденції світової політики в контексті глобалізації.

1. Глобалізація як явище світової політики.
2. Політичний вимір глобалізації.
3. Економічний вимір глобалізації.
4. Інформаційний вимір глобалізації.

Контрольні запитання

1. У чому полягає змістовність процесу глобалізації?

2. Надайте визначення поняття глобалізації у міжнародних відносинах.

3. У чому полягає різниця між Вестфальською та глобалізованою системами міжнародних відносин?

4. Окресліть основні риси політики "Вашингтонського консенсусу".

5. Обґрунтуйте передумови формування світової громадянської думки у глобалізованому світі.

6. Проаналізуйте основні положення ідеології антиглобалізму.

7. Розкрийте змістовність поняття "міжнародний тероризм".

Практичне заняття 11. Процеси інституалізації громадянського суспільства та політична модернізація в глобальному світі: теоретичні концепції та реальні результати.

11.1. Демократизація як тенденція світового розвитку.

11.2. Деколонізація і політичний процес у країнах Третього світу.

11.3. Демократії у строкатих суспільствах.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні "хвилі" демократизації глобального світу. Стисло розкрийте змістовність цих етапів.

2. Чому "перша хвиля" демократизації світу охопила лише країни Заходу?

3. У чому полягала роль США у демократизації післявоєнного світу?

4. У чому криється причина нестійкості демократій у країнах Третього світу? Наведіть приклад і проаналізуйте його.

5. Що таке "неліберальна демократія"? Чи можна вважати "неліберальною демократією" політичний лад України?

Практичне заняття 12. Регіональні проблеми міжнародних відносин.

1. Регіони у міжнародній політиці.

2. Регіоналізм у сучасному світі.

3. Макрорегіони світу.

4. Регіональна стабільність і регіональна інтеграція.

Контрольні запитання

1. Назвіть чинники, які визначають поняття регіону. Спираючись на них, наведіть і проаналізуйте приклад регіону.

2. Охарактеризуйте принципи "м'якого регіоналізму". У чому причини кризи цієї концепції?

3. Проаналізуйте один із макрорегіонів світу. Які країни до нього включають? Що є критеріями до виділення регіональної єдності?

4. Чому регіональні інтеграційні об'єднання стають чинником політичної стабільності? Наведіть приклад такого об'єднання.

Змістовий модуль 4. Міжнародні відносини у різних сферах суспільного життя

Практичне заняття 13. Міжнародні інформаційні відносини як складова сучасної матриці світової політики.

1. Сутність інформатизації в її політичному вимірі.

2. Інформатизація світової політики через використання досягнень інформаційної революції.

3. Сутність та особливості інформаційної війни.

Контрольні запитання

1. Дослідіть проблеми взаємозв'язку інформатизації суспільства та сфери політичних відносин.

2. Проаналізуйте найбільш впливові суб'єкти інформатизації в постбі-полярному світі.

3. Охарактеризуйте типові ознаки "наздоганяльної інформатизації".

4. У чому полягає амбівалентний, двосторонній характер процесу інформатизації політики?

5. Охарактеризуйте поняття "цифрова нерівність", або "цифровий розрив".

6. Які дві протилежні інформаційні підсистеми можна виділити, розглядаючи чинники інформаційної війни?

Практичне заняття 14. Релігія і світова політика.

1. Історія формування взаємовідносин між релігією та політикою.

2. Моделі поділу між політикою та релігією.

3. Конфлікт між релігією і політикою.

Контрольні запитання

1. Проаналізуйте основні етапи історії формування взаємовідносин між релігією та політикою.

2. Охарактеризуйте види релігійних держав.

3. Розкрийте основні моделі поділу між політикою та релігією.
4. Порівняйте основні характеристики французької та німецької моделей світської держави.
5. Наведіть основні принципи взаємодії політики та релігії в моделі узгодженого поділу.

Змістовий модуль 5. Україна у світовій політиці

Практичне заняття 15. Становлення України як суб'єкта світової політики.

1. Основні віхи утвердження України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин.
2. Україна між Європою й Азією.
3. Співпраця між Європейським Союзом та Україною.
4. Основні виміри відносин між Україною та НАТО.

Контрольні запитання

1. Проаналізуйте документи, якими було затверджено незалежність України.
2. Охарактеризуйте основні віхи утвердження України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин.
3. Проаналізуйте основні принципи геостратегії України.
4. Які документи є правовою основою співпраці між Україною та Європейським Союзом?
5. Розкрийте роль Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.
6. Проаналізуйте вплив розширення ЄС у 2004 р. на розвиток політичних відносин між Україною та ЄС.
7. Розкрийте основні виміри відносин між Україною та НАТО.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальні завдання до Модуля 1

Політологія міжнародних відносин: об'єкт, предмет, функції.

Політологія міжнародних відносин у системі наук і навчальних дисциплін.

Основні методи політології міжнародних відносин.

Проблеми міжнародних відносин у політичних теоріях минулого.

Традиціоналістський і модерністський підходи до аналізу міжнародних відносин.

Глобальна система міжнародних відносин: політологічний аналіз суті й основних тенденцій розвитку.

Політичні аспекти глобальних проблем сучасного світу.

Регіональні міжнародні системи: політологічний аналіз основних особливостей функціонування.

Субрегіональні міжнародні системи: зміст, форми, механізми функціонування.

Середовище міжнародних відносин: основні компоненти.

Геополітичні характеристики міжнародних систем початку ХХІ ст.: теоретичний вимір.

Геополітичні концепції ХХ ст. (континенталізм, атлантизм, мондіалізм, євразійство, континенталізм і поліцентризм).

Міжнародний актор: теоретичний і конкретно-політичний статус.

Співвідношення і взаємозв'язок основних учасників міжнародних відносин.

Національні інтереси: поняття, структура, роль у міжнародних відносинах.

Національна безпека в структурі державних інтересів.

Сила – серцевина міжнародних відносин.

Взаємодія права та моралі в міжнародних відносинах: історія та сучасність.

Міжнародні конфлікти: суть, причини, особливості, шляхи розв'язання.

Співробітництво як фактор стабілізації міжнародних відносин.

Інтеграційні процеси в міжнародних відносинах: теоретичне обґрунтування та політична практика.

Цивілізаційні особливості сучасної системи міжнародних відносин.

Політичний реалізм Г. Морґентау та Р. Арона: порівняльний аналіз.

Теорії інтеграції в науці про міжнародні відносини.

Неореалізм в теорії міжнародних відносин.

Джеймс Розенау про взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики.

Системний підхід у дослідженні міжнародних відносин.

Синергетичний підхід у дослідженні міжнародних відносин.

Особливості прийняття зовнішньополітичних рішень у кризових ситуаціях (Р. Холсті, Грем Т. Алісон).

Роль сили в міжнародних відносинах.

Глобальна макросистема міжнародних відносин.

Співробітництво у міжнародних відносинах.

Національна безпека в структурі державних інтересів.

Міжнародна безпека: теоретико-концептуальні підходи.

Індивідуальні завдання до Модуля 2

Глобалізаційні процеси в сучасному світі.

Гуманітарна діяльність ООН у врегулюванні збройних конфліктів (2010 – 2021 рр.).

Транскордонний вимір європейської інтеграції.

Міжнародний тероризм та особливості боротьби з ним.

Асиметрія в українсько-російських відносинах.

Енергетична політика Росії в умовах глобалізації.

Військова присутність як інструмент зовнішньої політики Росії та США.

Формування зовнішньополітичної стратегії США після “холодної війни”.

Нова американська зовнішньополітична глобальна стратегія: особливості формування.

Особливості європейської політики Росії на рубежі ХХ – ХХІ ст.

Вплив зовнішньої політики Росії на світовому політику.

Політико-правова оцінка анексії Криму.

Сучасна дипломатія як засіб регулювання міжнародних відносин.

Геополітичні виміри України в загальноєвропейському політичному процесі.

Глобальний вимір конфлікту Україна – Росія.

Вплив Інтернету на сучасну систему міжнародних відносин.

Зовнішньополітичний імідж України та особливості його формування.

Особливості реалізації Україною євроінтеграційної стратегії.

Проблеми забезпечення інформаційної безпеки держави.

Формування та здійснення зовнішньої політики України в 1999 – 2004 рр.

Особливості формування зовнішньополітичної стратегії України в 2005 – 2009 рр.

Особливості формування зовнішньополітичної стратегії України в 2010 – 2013 рр.

Особливості формування зовнішньополітичної стратегії України в 2014 – 2021 рр.

Роль ТНК у формуванні міжнародної політики.

Міжнародний тероризм в інформаційно-комунікативному просторі світової політики.

Вимоги до написання та захисту індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання з дисципліни “Міжнародні відносини та світовий політичний процес” підлягають захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальні завдання може бути виконане у різних формах.

Тема реферату має бути практико-орієнтованою, тобто мати проблемне практичне спрямування та додатково висвітлювати питання лекції чи-то семінарського/практичного заняття.

Технічні вимоги до індивідуального завдання: рекомендований обсяг роботи – 15–20 стор., не рахуючи додатків та списку використаних джерел. Текст набирається в редакторі MS Word, розширення *.doc; *.rtf; шрифт – Times New Roman, кегель – 14, міжрядковий інтервал – 1,5; поля (верхнє та нижнє – 20 мм., ліворуч – 30 мм., праворуч – 15 мм.), абзацний відступ 1,25 см. Робота повинна бути представлена у скорозшивачі або у переплетеній твердій обкладинці.

Індивідуальне завдання має містити титульний аркуш (зразок оформлення додається), де слід обов`язково зазначити: повну назву вищого начального закладу, інституту та кафедри (вгорі сторінки на окремих рядках, вирівнювання по центру); тему індивідуального завдання або реферату (великими літерами, вирівнювання – по центру сторінки); прізвище, ім`я та по-батькові студента, який виконав завдання (підготував реферат), та номер навчальної групи (вирівнювання – по центру сторінки); далі нижче через декілька прогалін наводиться: П.І.Б., посада та науковий ступінь викладача, який викладає дисципліну (вирівнювання – по правому краю сторінки); внизу сторінки потрібно вказати: “м. Київ – _____ рік”.

Індивідуальне завдання обов`язково мусить мати: зміст з нумерацією сторінок (не менше трьох окремих питань, що розкривають обрану тему дослідження), посилання на всі літературні джерела по тексту праці, список використаних джерел (не менше 15-20 джерел). Потрібно

посилатись на актуальні літературні та інші інформаційні джерела, більшість яких не пізніше ніж за останні п'ять років. Таких джерел має бути не менше 60% від загальної кількості джерел. Слід використовувати переважно джерела наукового та науково-аналітичного характеру (монографії, наукові статті, доповіді, звіти), актуальні нормативно-правові акти. Також вітається широке використання іншомовних джерел та висвітлення зарубіжного, зокрема європейського досвіду.

Текст індивідуального завдання (або реферату) обов'язково має містити посилання (в квадратних дужках: “[__], с. __]”) на конкретне джерело інформації із вказівкою сторінки, з якої процитовано текст.

Список використаних джерел подається в алфавітному порядку після тексту та оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 “Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення навчального семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення навчального семестру. Викладач має право вимагати від студента доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (залік, іспит, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Індивідуальне завдання підлягає захисту Здобувачом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Здобувачи можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проєкту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до

змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

5 семестр з формою контролю залік

Поточне оцінювання		Індивідуальне завдання	Сума
ЗМ1	ЗМ2		
35	35	30	100

6 семестр з формою контролю іспит

Поточне оцінювання			Індивідуальне завдання	Підсумковий контроль	Сума
ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5			
20	15	15	20	30	100

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	22	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та

		завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	20	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	18	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з обов'язковим

		повторним вивченням дисципліни	повторним вивченням дисципліни
--	--	-----------------------------------	--------------------------------------

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЯ

1. Що таке міжнародні відносини і в чому їх специфіка?
2. У чому полягає суть традиціоналістського та модерністського підходів до розуміння міжнародних відносин?
3. Наведіть характеристики міжнародної політики.
4. В чому полягають принципи, форми та методи зовнішньої політики держави?
5. Визначте зміст і основні цілі зовнішньої політики.
6. Розкрийте зміст поняття “дипломатія”.
7. Які закономірності міжнародних відносин слід вважати універсальними?
8. Окресліть коло основних тенденцій розвитку сучасного світу.
9. Чому національний інтерес виступає головним спрямуванням зовнішньої політики?
10. Яку класифікацію національних інтересів запропонували політичні реалісти?
11. Дайте визначення національної безпеки та її властивостей.
12. У чому полягає суть сучасної системи національної безпеки?
13. Визначте суть понять “метод” і “методологія” у політології міжнародних відносин.
14. Охарактеризуйте системний, стратегічний, прогностичний і синоптичний підходи до аналізу міжнародних відносин.
15. Проаналізуйте роль системного підходу для аналізу міжнародних відносин.
16. Розкрийте зміст поняття “міжнародна система”.
17. Дайте характеристику типологій міжнародних систем М. Каплана та М. Ніколсона. Визначте, в чому їх значення.
18. Обґрунтуйте своє розуміння поняття, різновидів і основних компонентів середовища міжнародних відносин.
19. Яку оцінку цивілізаційного підходу можна дати з точки зору міжнародних відносин?
20. Що таке геополітика?
21. Проаналізуйте геополітику як позасоціальне середовище міжнародних відносин.
22. У чому полягає спільне і відмінне міжнародного порядку та світопорядку?
23. Що таке міжнародне право і які його головні принципи?
24. Яка діалектика функціонування моральних імперативів і норм у міжнародних відносинах?

25. Визначте особливості взаємодії права та моралі в міжнародних відносинах.
26. Змодельуйте структуру сучасної системи міжнародних відносин.
27. Наведіть характеристики новітніх концепцій і підходів до розуміння й аналізу міжнародних відносин.
28. Особливості та хронологія МВ епохи Давнього світу
29. Особливості та хронологія МВ Середньовіччя
30. Становлення «італійської моделі дипломатії».
31. Особливості МВ Нового часу
32. Вестфальська система міжнародних відносин: основні характеристики та особливості
33. Перша промислова революція кінця XVIII – початку XIX ст. та її наслідки
34. Віденська система міжнародних відносин: основні характеристики та особливості
35. Друга промислова революція наприкінці XIX – на початку XX ст. та її наслідки
36. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин: основні характеристики та особливості
37. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин: основні характеристики та особливості
38. Антикомуністичні революції у Центральній та Східній Європі
39. Серпневі події 1991 р. у Москві, розпад СРСР і утворення СНД.
40. Інтернаціональний, субнаціональний, наднаціональний і транснаціональний рівні сучасних МВ.
41. Постбіполярний період в МВ.
42. Міжнародні відносини як предмет дослідження окремих наук.
43. Об'єкт і предмет теорії міжнародних відносин.
44. Функції теоретичного узагальнення теорії міжнародних відносин та її особливості.
45. Роль прикладного аналізу міжнародних відносин у системі сучасних наукових знань.
46. Системний підхід у вивченні міжнародних відносин.
47. Міжнародні відносини в історії соціально-політичної думки.
48. Історичні етапи становлення теорії міжнародних відносин.
49. Класичні парадигми теорії міжнародних відносин
50. Основні сучасні школи та напрямки в теорії міжнародних відносин
51. Закони і закономірності міжнародних відносин та їх особливості.

52. Зміст основних понять системної теорії.
53. Типи і структури міжнародних систем.
54. Закони функціонування й трансформації міжнародних систем.
55. Середовище системи міжнародних відносин.
56. Поняття та сутність суб'єкта міжнародних відносин.
57. Держава як суб'єкт світової політики і міжнародних відносин.
58. Недержавні учасники міжнародних відносин.
59. Міжнародні міжурядові організації як учасники міжнародних відносин
60. Роль та значення транснаціональних корпорацій у міжнародних відносинах
61. Зміст понять "потреби", "цілі" та "інтереси" суб'єктів міжнародних відносин.
62. Засоби і стратегії учасників міжнародних відносин.
63. Сила у міжнародних відносинах
64. Взаємодія права і моралі у міжнародних відносинах
65. Особливості регулятивної ролі міжнародного права
66. Дієвість моральних норм у міжнародних відносинах
67. Зміст поняття "міжнародний конфлікт". Класифікація міжнародних конфліктів за типами
68. Зміст і форми міжнародного співробітництва
69. Інтеграція у сучасних міжнародних відносинах
70. Міжнародний порядок.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Підручники:

1. Глобальна та національна безпека: підручник. Авт. кол. :В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та ін. За заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
2. Кучик О.С. Україна в міжнародних організаціях : підручник / О.С. Кучик; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 411 с.
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник для студ. ВНЗ / Л.Д. Чекаленко. – К.: ДАУ, 2015. – 749 с.

Навчальні посібники:

1. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна та ін. ; за ред. М.П. Требіна. – Х. : Право, 2016. – 540 с.
2. Шергін С.О. Політологія міжнародних відносин: навч. посібн. / С.О. Шергін. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013. – 204 с.

Додаткові джерела:

1. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є.А., Погорська І.І., Рижков М.М. та ін. – К.: Центр вільної преси, 2014. – 472 с.
2. Бжезінський З. Вибір: Світове панування чи світове лідерство / Пер. з англ. А. Іщенко / З. Бжезінський. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська Академія", 2006. – 254 с.
3. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин: навч. посібн. / Р.В. Вовк. – К.: Знання, 2012. – 246 с.
4. Вояковський Д. Ментальні кордони в Європі без кордонів: Монографія. – 2-е вид. / Пер. з пол.; наук. ред. С.С. Троян, А.М. Киридон. – К.: НІКА-Центр, 2015. – 320 с.
5. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
6. Горбулін В.П., Власюк О.С., Лібанова Е.М., Ляшенко О.М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики. Суспільно-політичні процеси. 2016. Вип. 3. С. 61–86.
7. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): Монографія / Наук. ред. д.і.н., проф. С.С. Трояна. – К: ДАУ, 2014. – 189 с. URL: <http://troyan-ss.yolasite.com/3.php>.

8. Камінський А. Основи міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2001. – 165 с.
9. Кіссинджер, Генрі. Дипломатія /Пер. з англ. М. Гоцацюка,— К.: Вид. група КМ-БУКС, 2020. — 864 с.
10. Копійка В.В., Миронова М.А., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз на сучасному етапі: структурні зміни та стратегія розвитку. – К.: Знання, 2010. – 94 с.
11. Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право: Колективна монографія / Упорядник і редактор проф. О. Задорожній. – К.: К.І.С., 2014. – 1016 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: <http://library.knuba.edu.ua/>.
2. Освітній сайт КНУБА. URL: <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3116>.
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/ru>.
4. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
5. Міністерство закордонних справ України. URL: www.mfa.gov.ua
6. Представництво ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk>.
7. Державний департамент Сполучених Штатів Америки. URL: www.state.gov.
8. Веб-сайт періодичного видання The National Interest. URL: <https://nationalinterest.org>
9. Міністерство закордонних справ і зовнішньої торгівлі Канади. URL: <http://www.international.gc.ca/>.
10. Сайт Дипломатичної служби ЄС. URL: https://www.eeas.europa.eu/_en

Навчальне видання

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять, виконання індивідуального завдання
та самостійної роботи для студентів
спеціальності 052 «Політологія»

Укладачі:

ЛУК'ЯНОВ Олексій Петрович
ПЕРЕГУДА Євген Вікторович
СТОЙКО Олена Михайлівна

Підписано до друку 27.07.2021 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 21-357
Умов.-друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 1,7.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net